

AZ ÚJKOR KEZDETÉN

A nagy földrajzi felfedezések

1) Új útvonalak szükségesek

Okok:

- a kelendő fűszerek egyre drágábbak
- aranyéhség Európában
- a törökök elzárják a kelet felé vezető utakat

Segítség:

- iránytű
- újfajta hajók (caravellák)
- tengerésziskola Portugáliában
- a Föld gömbölyű!

2) A legjelentősebb felfedezőutak

- **Vasco da Gama** : portugál, aki Afrika megkerülésével eljutott Indiába.
- **Kolumbusz, 1492: felfedezi Amerikát = az újkor kezdete**
- Az Újvilág névadója Amerigo Vespucci, földrajztudós.**
- **Magellán** : 1522-ben elsőként kerülte meg a Földet.

3) A felfedezések következményei

- kalandorok, katonák indulnak útnak
- őslakók leigázása: spanyol és portugál gyarmatok *

teljes leigázás

kikötők, erődök

- nemesfémek, új növények behozatala Európába

kukorica, burgonya, paradicsom
kakaó, dohány, gyümölcsök

Amerika őslakói: az indiánok

1. Amerika Kolumbusz előtt

Viking hajósok 1000 körül.

Őslakók: azték, maja és inka indiánok.

2. A maják → Fő istenük a tollas kígyó

Bab, kukorica; pulyka. Hatalmas városok.

Az aztékok igázták le őket 1200 körül.

3. Az aztékok → Közép-Amerika, Mexikó

-Katonaállam. Felső réteg: papok, katonák.

-Emberáldozat a hadistennek, a Napistennek, a kukorica istenének.

-Ötvösművészet. Nem ismerték a vasat. Kakaó.

-Tisztelet és engedelmesség.

4. Az inkák → Dél-Amerika, Peru

-Uralkodót jelent=a Napisten fia.

-Öntözéses földművelés, adófizetés.

-Nagy városok, úthálózat, futárszolgálat, posta.

-Csomóírás (kipu)

5. Európa és Amerika találkozása

↓
fejlett haditechnika
kalandorok
embertelen bánásmód

↓
belső megosztottság
rég-i istenek?
lovak, kutyák
ismeretlen betegségek

↓
A 16.sz. közepétől
Afrikából hoztak be
rabszolgákat.

A tűzfegyverek megjelenése

A puskapor: Kína: 11.sz.

Európa: 13.sz., arab közvetítés

salétrom,kén,szénpor

Ágyúk megjelenése: 14.sz.eleje: nyílvessző,kőgolyó
15.sz.: várostromok

Változás a várostromokban:

-Alacsonyabb, de vastagabb falakat építettek.

-Ék alakú, sarkos bástyák= védett tüzelőállások

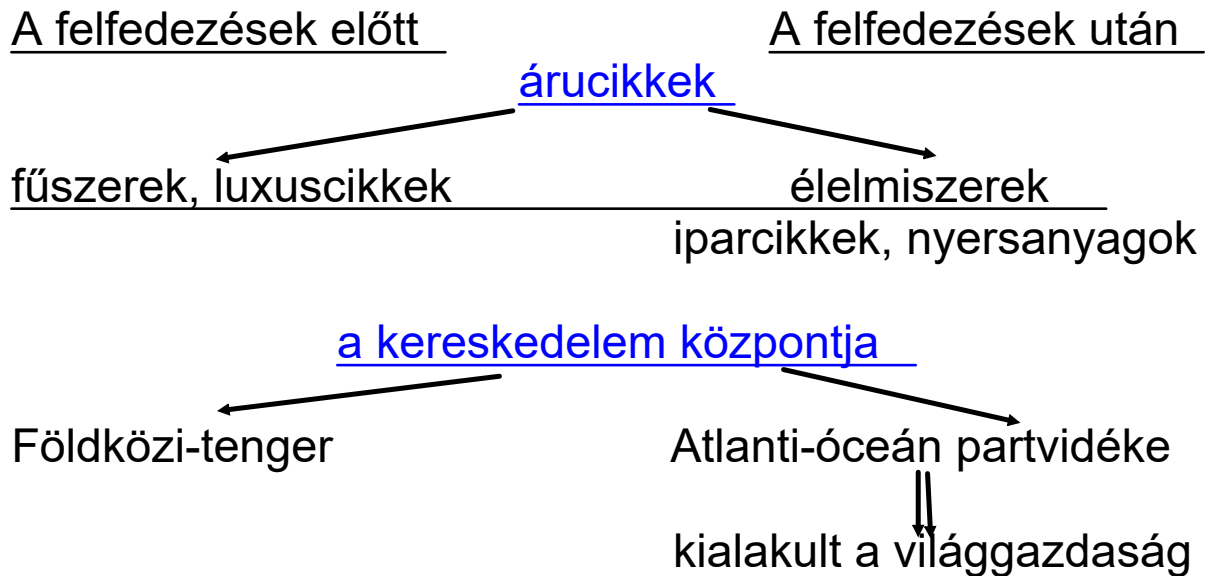
-Árkok ásása

Kézi lőfegyverek elterjedése: 16.sz.:szakállas
puska,muskéta

17.sz.: szurony

A világgazdaság kialakulása

1) Gazdasági összekapcsolódás

2) Manufaktúrák létrejötte

Nyugat-Európában megnőtt a népesség. Iparcikkéért cserében élelmiszert és nyersanyagot hoztak be Közép-Európából.

A céhek ilyen sokat már nem tudtak előállítani.

Kialakultak a manufaktúrák.

A manufaktúra tőkés ipari üzem, amelybe a tulajdonos pénzt fektet be: ebből nyersanyagot vásárolnak, bérmunkásokat alkalmaznak. Nagy mennyiséget tudnak előállítani a munkamegosztásnak köszönhetően. Ezt olcsón tudják eladni, mert nem tökéletes minőségű.

Sokszor bankárok adnak kölcsön a vállalkozásoknak.

3) A fejlődés árnyoldalai

- lecsökkent a pénz értéke
- gyorsan nőttek az árak
- olcsó lett a munkaerő
- az emberek elszegényedtek, sok lett a koldus

A vallás megújulása

1) A reformáció kezdete

Előzmény: ↓ - főpapok fényűző élete
- búcsúcédulák árusítása

1517. október 31., Wittenberg: Luther Márton 95 pontban összefoglalta a követeléseket.

- ↓
- a bűnt egyedül Isten bocsáthatja meg
 - nincs szükség főpapokra, szerzetesekre
 - vissza kell térni a szegénységhez
 - anyanyelvű istentiszteletek és bibliák kellene

↓
A reformáció terjedésében **Gutenberg** találmánya, a **könyvnyomtatás** segített.

2) A reformáció irányzatai

- lutheránusok → evangélikus egyház
- kálvinisták → Kálvin János követői = reformátusok
- újrakeresztelők
- szentháromságtagadók = unitáriusok

A reformáció hívei a protestánsok.

(Protestálnak = tiltakoznak az üldözés ellen.)

3) A katolikus megújulás: 1545, zsinat Tridentben

- a papokat egyetemen kell képezni
- többet kell foglalkozni a hívekkel
- szabályozták, mit lehet tanítani a templomban
- index: tiltott könyvek jegyzéke

↓
Loyolai Ignác megalakította a **jezsuita rend** et. Iskoláikban főleg fejedelmek, főurak gyerekeit tanították.

4) A reformáció következményei

- vallásháborúk, üldözések Európában
- a katolikusok felélesztették az inkvizíciót
- 1555, Augsburg: vallásbéke** → Akié a föld, azé a vallás

De! Megindult a művelődés fejlődése:

- anyanyelvű bibliák
- iskolaalapítások
- irodalmi művek
- kialakul a barokk művészet

A tengerek királynője: Anglia

1) Tőkés fejlődés Angliában → 16.sz.

- juhtenyésztés → posztómanufaktúrák
- kedvező földrajzi fekvés "a tengerek királynője"
- angol gyarmatok Észak-Amerikában

2) Vallási és politikai ellentétek

VIII.Henrik → anglikán egyház, feleséggyilkosságok
Korlátlan hatalom kiépítése

3) Forradalom: 1640 , polgárháború

gavallérok ⇔ kerekfejűek
Oliver Cromwell és a vasbordájúak ⇔ Károly
1649: a király kivégzése

⇓
köztársaság!

Íro., Skócia elfoglalása, háború Hollandiával

↓
dicsőséges forradalom

↓
1689: alkotmányos királyság

A király uralkodik, de nem kormányoz.

A hatalom a parlament kezében van. Ez hozza a törvényeket.

A kormányé a végrehajtás.

Az igazságszolgáltatás független.

A "napkirályok" százada

1) Harmincéves háború (1618-1648)

Katolikus Habsburgok ↔ protestáns alattvalók

↓
győzelem
←←
1648, vestfáliai béke :

- a Német-római Cs. 300 kis államra hullik szét
- egymillió áldozat
- Hollandia, Svájc függetlensége
- véget érnek a vallásháborúk

2) Napkirály

XIV.Lajos, Franciaország. → korlátlan királyi hatalom

- fényes udvar
- állandó hadsereg
- spanyol örökösödési háború (1701-14)

Franciaország. ↔ Habsburgok

↓
vereség, nyomor

3) I.(Nagy) Péter, Oroszország, 17.sz. eleje

- Szentpétervár: "ablak Európára"
- flottaépítés → svéd legyőzése
- bojár lázadás leverése
- könyörtelenség
- 43 éven át próbálta modernizálni az országot

Tudomány és kultúra az újkor kezdetén

1) Új felfedezések (16.sz.)

- **Kopernikusz** (lengyel csillagász): a Föld kering a Nap körül
- **Giordano Bruno** (olasz szerzetes): máglyahalál
- **Galileo Galilei** (olasz fizikus): nézetei megtagadására kényszerítik

2) Új gondolkodásmód

Mindenben kételkedni kell. Csak az igaz, ami kiállja a józan ész próbáját.

Descartes : a józan ész az első → "Gondolkodom, tehát vagyok" = COGITO ERGO SUM

3) Reneszánsz és barokk művészet

↓

az ókori görög és római művészetek újjászületését jelenti

Michelangelo, Leonardo da Vinci, Shakespeare

barokk: hatalmas méretek, pompa cél: lenyűgözés
Szent Péter bazilika, Róma

Cervantes : Don Quijote

